

**Antoni M. Badia i Margarit:
pare, savi humanista, mestre de mestres**

Abans de començar aquesta breu intervenció, vull expressar que em sento molt orgullosa i molt honorada i agraïda de poder participar en l'acte d'homenatge al meu pare que li dedica avui l'Institut d'Estudis Catalans.

He anat descobrint els grans valors humans que ens va anar inculcant el pare a poc a poc, progressivament. De petita, el que vivia dins la família i en l'entorn més proper creia que era la realitat, *tout court*, allò normal i lògic, sense donar-hi més importància. Tanmateix, a mesura que les meves relacions i el meu món es van anar eixamplant, em vaig anar adonant de la situació privilegiada dins la qual em trobava immersa. I va ser així com el pare va començar a ser un model per a mi: educadíssim i correctíssim, ens anava inculcant els valors que van sustentar tota la seva vida, humana, professional i científica.

Jo admirava i continuo admirant, òbviament, la seva bondat, i la seva honradesa i la seva ètica indestructibles, passés el que passés; la seva extrema austeritat, que el feia ser una persona molt senzilla i planera, però amb una fermesa que de vegades fins i tot podia cohibir algú. En aquest sentit, recordo que, de petits, quan en fèiem alguna de massa grossa, que no passava gaire sovint, tot sigui dit, i la mare es veia desbordada, precisament perquè era ella qui s'abocava més als fills, apareixia el pare amb un posat tan seriós i amb una mirada tan penetrant que ja no calia que diguéssim res.

El pare era una persona extremament cordial i afable, amb aquell somriure franc i obert, sincer i lleial, que el feia proper i assequible, fos qui fos el seu interlocutor. A més, com que era ben discret, però alhora, un bon comunicador, va esdevenir un confident per a molts, que l'anaven a veure per exposar-li, cadascú, el seu problema. I el pare s'hi llançava, i intentava resoldre allò que era al seu abast.

Aquests trets del seu caràcter em porten a uns altres dos, també molt importants en la seva vida, i absolutament interrelacionats, que són una gran generositat

i una hospitalitat sens fi. Acomboiat i amb el suport en tot moment de la mare, incondicional seva, units ambdós per un amor molt gran i sòlid, van obrir de bat a bat les portes de casa seva.

Puc dir que per casa van passar des de persones molt importants, de primera línia, fins a d'altres de molt senzilles, però es percebia que totes sentien per ell una tal admiració que va fer que, tant en vida com després del seu traspàs, les mostres d'agraïment fossin i continuïn essent una constant sia en les converses, formals i informals, sia en els escrits dedicats a la seva memòria.

Al pis de la Portaferrixa, gran, per a família nombrosa, i acollidor gràcies al bon gust dels pares, hi van rebre des de col·legues de múltiples universitats, estudiants inquietos, que demanaven assessorament al pare, persones vinculades al món cultural, científic, polític i religiós, fins a pagesos del petit poble de Sant Privat d'en Bas, on estiuèjvem, quan necessitaven venir a Barcelona per a una operació, una cura, o per a tràmits que, a ells, els desbordaven. Els pares, sempre amatents i disposats, els ajudaven.

Es van fer cèlebres els dinars a can Badia, o les tertúlies al voltant d'una bona tassa de cafè, o les reunions, a l'hora que fos, amb membres de la Universitat, i d'entitats diverses, amb persones d'Església, dels Equips de matrimonis, amb capellans oberts als nous aires que va portar el Concili II del Vaticà, i amb tants d'altres.

Al pare li havia sentit explicar, en diverses ocasions, que, de ben jove, li havia passat pel cap obrir un llibre de firmes per als convidats que, ell i la mare, acollien a casa. Quina llàstima, he pensat de vegades, que no ho arribés a portar a terme!

S'ha dit i repetit que el pare va ser mestre de mestres, i així fou. El curs 1967-1968 vaig començar, amb molta il·lusió, la carrera de filosofia i lletres a la Universitat de Barcelona. Però, malauradament per a mi, just aquell curs, el pare va fer un llarg sojorn als Estats Units, del setembre de 1967 al juny de 1968. I jo em vaig sentir una mica òrfena. Llavors encara dubtava sobre quina especialitat escolliria. Però el catedràtic de llengua espanyola Eugenio Bustos va fer que m'acabés d'entusiasmar per la llengua, i que estudiés filologia, espanyola, perquè encara no existia la catalana. Aquest fet concret i, és clar, l'ambient «lingüístic» que jo respirava a casa em van condicionar una nova relació amb el pare.

A partir d'aquell moment, a més de pare, i a més de ser un model a seguir en la manera de pensar, de fer i de viure, va esdevenir un professor molt especial per a mi, un assessor lingüístic i un mestre en temes de llengua, vam anar junts a congressos i a col·loquis, vam compartir docència a la Porciúncula, i fins i tot vam assistir, els dos junts, com a alumnes ambdós, a les classes de lingüística matemàtica que impartia Sebastià Serrano, quan jo feia el tercer curs de la carrera, i ensems el tenia a ell, el pare, per primera vegada, de professor. I també recordo perfectament, l'agost de 1967, la meva primera enquesta dialectològica per a l'*Atlas lingüístic del domini català*, que llavors encara dirigia ell, a la Llosa de la Plana. Ens hi

va acompanyar, a la Lúdia Pons i a mi, i em vaig quedar ben parada. Quina descoberta!, amb quina facilitat i naturalitat preguntava al pagès que seia entre nosaltres. I jo tremolava de pensar que m'havia de llançar a aquella experiència de la qual desconeixia els mètodes i l'entrellat.

Retornant als meus anys d'estudiant, conservo unes cartes precioses d'aquell primer curs, la resposta a les meves, en què jo li explicava les noves descobertes universitàries, i ell anava molt més enllà, amb savis consells per a la vida, des del vessant humà, cristià i científic.

En començar l'especialitat, li vaig descobrir, doncs, aquesta altra faceta, la de professor. He de dir que d'entrada em va sorprendre, i força: amb quina il·lusió i amb quin entusiasme explicava! De manera senzilla, planera, molt entenedora i clara, ens anava endinsant en els coneixements de la gramàtica històrica i de la història de la llengua.

A casa de vegades estava nerviós, capficat i preocupat. No oblidó les pressions que rebia com a catalanista, com a patriota, les trucades anònimes que deixaven trasbalsat qui agafava l'auricular: «Te vamos a matar». El 24 de gener de 1967 el van venir a detenir a casa, etc. Per contra, a l'aula el pare es trobava com un peix a l'aigua, feliç, tranquil, distès, somrient, fent realment allò que l'apassionava!: ensenyar, comunicar, explicar el que anava descobrint en la seva infatigable i constant recerca en els diferents camps de la lingüística.

I això ve a tomb per donar la meua opinió sobre el comentari, expressat de vegades, que el pare, en certa manera, havia estat un «tastaolletes», precisament perquè és cert que va tocar molts àmbits diferents dins dels estudis lingüístics. Ara bé, crec que puc afirmar amb total seguretat que en cada parcel·la de la llengua per la qual es va interessar, s'hi submergia amb un rigor i amb una meticulositat i un perfeccionisme que mostren la seva gran capacitat de treball, unida a una tenacitat i a una força de voluntat enormes.

Sentia una immensa curiositat per tot, l'interessava fos el que fos, i aquest tret el va esperonar a anar investigant, sempre de la manera més aprofundida possible, en els diferents vessants de la llengua que se li anaven presentant, segons les tendències de cada moment.

Però, naturalment, aquesta dedicació tan absorbent a la feina que l'apassionava, tal com ja he exposat, a la feina ben feta, el va dur a haver de renunciar a altres aspectes. Li havia sentit explicar força vegades que ell, que havia viatjat molt, ho havia fet quasi sempre per raons de feina, invitat a fer cursos o conferències en diversos indrets d'Europa i dels Estats Units.

A l'estiu, a les nostres vacances a Sant Privat, on gaudíem de plena llibertat, és clar que sortíem junts a passeig, sobretot quan els fills érem petits i adolescents, i que ens va anar guiant per la muntanya, que tant estimava, però també es passava hores i hores tancat al despatx, sempre treballant.

Abans d'acabar, encara voldria destacar una altra faceta del seu món tan ric en vivències. En aquests seus darrers anys, m'agradava de veure'l tan entusiasmat amb el procés d'independència que s'anava obrint camí. Ara, davant les notícies que ens arriben cada dia, penso com hauria patit i gaudit alhora, desitjant poder veure, per fi, una Catalunya lliure!

En fi, el pare era capaç de dedicar-se a molts aspectes diferents de la vida, però tot ho feia amb plenitud, sempre amb entusiasme i absolut lliurament, i amb una il·lusió contagiosa, que el van anar modulant com una persona d'una gran humanitat i d'una gran força interior, que es feia estimar, bonhomiós i agraït fins al seu darrer somriure!

MONTSERRAT BADIA
Filla d'Antoni M. Badia i Margarit